

המאס ודאע"ש, אל-ג'זירה
ואוניברסיטאות אמריקניות, ח'אלד
משעל ומונדיאל 2022: כולם בני
חסותה של נסיכות נפט קטנה ועשירה
שנראית כמו הצ'ופצ'יק של הקומקום.
אסלאמית קנאית מבפנים, ליברלית
ונהנתנית מבחוץ, קטאר מטביעה את
העולם בדם, באש ובהרבה כסף

| אלי אשד |

הטפונטרית

דילומים: שאטרטוק

המגידאל שאחרי הבא, בשנת 2022, יתארח בנסיכות קטאר. ממש כמו ח'אלד משעל. זו המדינה הערבית הראשונה הזוכה בכבוד, והיא כבר הודיעה שתשקיע באירוע הספורטיבי 200 מיליארד דולר. אלא שכעת, הפרויקט כולו מוטל בספק. על פי חשדות הנברקים בימים אלה, קטאר השיגה את הניצחון התעמולתי הכביר בעזרת הלוכת כסומי שוחד נכבדים לגורמים המחליטים – כמו כפעולות רבות אחרות שלה שהתבססו על מסע קניות משומן, מה שהדיפלומטים הקטאריים מכנים "הפעלה של כוח רך".

נסיכות קטאר הועררית והמרבית, אלי המדינה המשיפיע בעולם, שוכנת במחצית אי המדוקר מחצי האי ערב אל מרכז המפרץ הפרסי. שמה הנכון הוא קטר, במלעיל, בלי קשר לכך שהיא משמשת כיום הקטר הדודה של העולם האסלאמי; אך הכתיב קטאר השתרש בישראל. מתגוררים בה כשני מיליוני איש, שרק 278 אלף מתוכם, פחות מ-14 אחוז, הם אזרחים. כל שאר התושבים הם עובדים זרים נטולי זכויות, המשרתים את האזרחים, ורואגים לכל צורכיהם ולמעשה מפעילים כל דבר במדינה.

קטאר היא המדינה העשירה בעולם ביחס לשטחה. 14 אחוז מבתי האב בה מוגדרים מיליונרים, ושיעור האבטלה עומד על 1.3 אחוז בלבד – השני הנמוך בעולם בין המדינות שיש לגביהן נתונים זמינים. עיקר עושרה בא לה מנארות הנפט, אשר על פי הצפי יתרוקן בעשור הבא, אבל הקטאריים לא רואגים. הם מחזיקים גם במאגרי הגז השלישיים בגודלם בעולם כולו; רק לרוסיה ולאיראן מאגרים גדלים יותר. הגז הזה יספיק להם, כך סבורים שם, לעשרות ואף למאות שנים (אם כי גם הצורך של קטאר כגז מוכפל מדי שנה בשנה, אבל על כך מרבים שם הרבה פחות).

המדינות הבינלאומיות שמנהלת קטאר הינה מוודה. מצד אחד, פתיחות כלפי העולם דרך רשת הטלוויזיה שלה, אל-ג'זירה, שמירה על יחסים דיפלומטיים קרובים עם ארצות הברית, קיום יחסים לא רשמיים עם ישראל, ופיתוח מיזמי תיירות גרנדיוזיים ומפנקים. ומנגד – תמיכה בארגוני טרור קיצוניים כמו חמאס, שקטאר היא המממנת הגדולה והיחידה שלו, ודאע"ש, השואף להקים הליפת אסלאמית של

המימון לחמאס מגיע מהמפרץ. מבצע 'צוק איתן'

"שום דבר מעניין לא קורה שם", הסבירו נציגי אל-ג'זירה לעיתונאים שתמהו על חוסר העניין החדשותי של הרשת בנעשה בקטאר. רק לאחר שקטאר כוננה קשרים דיפלומטיים עם ישראל, מצאה אל-ג'זירה עניין בהצגה מפורטת המתנגדים לכך

בסוריה ובעיראק.

לצד המניע האיריאולוגי האסלאמיקיצוני, מקננת במוחם של שליטי קטאר השאיפה לחדש ימיה כקדם, עת שימשה גשר בין ממלכות חלק מממלכה גדולה וחשובה ושמה דילמון. מרכזה היה במקום שבו ממוקמת כיום שכנתה ויריבתה של קטאר, האי בחריין. זאת הייתה ממלכת מסחר שקישרה בין ארצות מסופוטמיה – שופר, בבל ואשור – לבין התרבות העתיקה של עמק האינדרוס בהודו. על דילמון סיפצו שבה שוכן גן עדן, ושאפשר למצוא שם חיי נצח. באי אל-באחור שלחופי קטאר נמצאו שרידים של תעשיית תכלת ואריגון מחלונות ים, מן הקדומות בעולם.

לאחר חורבן ממלכת בבל החדשה בידי הפרסים נעשתה קטאר שטח מרביי חסר השיבות, ועם השנים נשכחה לחלוטין. רק מעטים מחוץ לאזור שמעו עליה, והיא כלל לא הופיעה על המפות. במאה ה-18 כבשו אותה שבטים והביימו; הוהבייה היא מן האסכולות הקאאיות ביותר של

מראית עין של מתווך אובייקטיבי. האמיר הקודם, חמד אל-ת'אני, נפגש עם ח'אלד משעל

האסלאם הסוני, ומכחישה את זכות קומה של כל אמונה אחרת שהיא. וזההים המירו בכפייה את אמונתם של התושבים המעטים בקטאר, שנתרה עד היום מדינה ותיבת.

תישאר בריביירה

רק בראשית המאה ה-20 החלה קטאר להופיע במפות, שכן אז קרה לה הנס הכלכלי שלה: בארמחה התגלו כמיות עצומות של נפט. שלטוןהעל בקטאר היה אז עדיין בידי מעצמות זרות: מ-1872 עד מלחמת העולם הראשונה היא הייתה חלק מהאימפריה העות'מאנית, ומהמלכה ועד 1971 החזיקו בה הבריטים. רק אז קיבלה עצמאות. בשטח שלטו גם לאורך השנים הן משפחות מלוכה. עוד בימי האימפריה העות'מאנית השתלטה על חצי האי משפחת אל-ת'אניפה מבחריין, ולאחר מאבק תפסה את מקומה בנסיכות משפחת אל-ת'אני. כיום זוהי משפחת המלוכה הערבית הגדולה ביותר מבחינה מספרית, לצד משפחת המלוכה הסעודית, והיא מונה מאות רבות של אנשים.

שלטונה של משפחת אל-ת'אני בקטאר נשמד משום שידעה תמיד למצוא לה בעלי ברית חזקים שיגנו עליה, ובתמורה תקפידה לשלם שוחד בסכומי עתק. היא קיבלה הנגה מהמעצמות: בערב העות'מאנים והבריטים, השליטים הרשמיים באזור, וכיום האמריקנים, הנותנים הסות. כתוצאה מכך, הסכסוכים בקטאר היו לאורך השנים רק עם השכנה בחריין ובין החמולות המרכיבות את משפחת אל-ת'אני עצמה.

שנה לאור קבלת העצמאות הופל שליט קטאר בידי בן דורו, חליפה בן חמד אל-ת'אני, שלט בנסיכות במשך 24 שנים. כמו נסיכי נפט לא מעטים אחרים, האמיר נרעד לשמצה בחיבתו לתענוגות החיים ולאליכוהול האסור על פי דת האסלאם, ואהב לשהות בארמונות הפאר במערב; בריביירה הצרפתית, במקרה שלו. בנו חמד השש שתפקיד יורש העצר יועבר מעמו אל בן דודו, אשר גם הוא נרעד כחובב החיים הטובים בחרייה. לכן הקדים רפואה למכה וב-1996 הכריז על סילוקו של אביו, בהפיכה שקטה שתחלילה כאשר השליט החזיק שהה בח'ל.

לא נודע על ההתרחשויות ממנהדרות החדשות. רק כמה שעות לאחר מכן התקשר אליו האמיר החדש, והודיע לו על השינוי במעמדו. האב הנועם, ססידם להשלים עם גורלו, טרק את השלטון. גם ערב הסעודית, האחות הגדולה שעל

צילום: שארטסטוק

גרסה מודרנית של אגדות גן העדן. דוחה הבירה

למרות טענותיה של קטאר בדבר חופש הדיבור והפלורליזם הנהוג בה, במדינה אין בחירות, וכל פרסום עובר צנזורה. רומאן בשם 'אהבה תגיע אחר כך', מאת הפרופסורית מוהאנה רג'קומאר. בספר, שתיאר את החיים במדינה, לא היה שום פרט שעלול לפגוע ברגשות המוסלמים

פיה יישק כל דבר באזור המפרץ, לא התלהבה מחילופי השלטון המשפחתיים. היא ראתה בכך עבירה חמורה על מצוות כיבוד אב, הקיימת גם באסלאם, ומימנה הפיכת-נגד. אלא שזו התנהלה בשלומיאליות מוחלטת. רבים מ-660 הברווים נאמניו של השליט המרד שניסו, איברו את הדרך וחצו את הגבול לערב הסעודית. הצטרפה אליהם חבורה של שכירי חרב צרפתים, שנועדו לשמש כוח פלישה ימי. הללו השתכנו במלון מפרא בקטאר עצמה, בעיר הבירה דוחה, אך כשיצאו אל החוף לא הצליחו למצוא את סירותיהם ולהגיע בון אל יעד הפלישה בחוף אחד במדינה.

האב נאלץ ב-1997 להחזיר לאוצר של קטאר מיליארד דולר – מתוך כמה מיליארדים שבמהלך שנות שלטונו נטל משם והעביר לחשבונו הפרטי. הוא לא הבין מדוע הושת עליו העונש הזה: הרי כך היה מקובל אצל שליטי נסיכויות הנפט מאז ומתמיד; וכך מקובל בקטאר עד עצם היום הזה. בהמשך הותר לו לחזור למדינה ולגור בה בשקט. מאז התפרסם רק הודות לדבר אחד: הוא לקה בהתקף לב, ובמהלך ההחלמה נרעש מהעברה שרופא שיפיל בו הוא קטארי ולא אזרח זר.

ואכן, הייתה לאמירלשעבר סיבה טובה להיות נרעש, שהרי כל דבר בקטאר מבוצע ומנוהל בידי מאות אלפי האזרחים הזרים שחיים בה. הללו הם למעשה חסרי זכויות, ואם הלילה יעוררו את זעמו של אחד קטארי או יטרבו לו במשהו, הם צפויים לגירוש או גרוע מכך. ידוע שמאות יבות (יש אמרים אלפים, אבל קשה למצוא נתונים מייכות בעניין) של עובדים ועובדות מגוון מדינות בעולם השליש בוצעו את מותם בקטאר "מסיבות בלתי ידועות" או בשל "תאונות מערות" – כלומר, כתוצאה ממעשי התעללות של המעבידים שלא קיבלו על כך כל עונש. המשישה הקטאריים מעריצים לעצם עיניים במקרים כאלה, ולא שיש לצפות ממערכת האכיפה שם לפעולה משמעותית: על פי החוק במדינה, העובדים הזרים שייכים מכל בחינה למעבידיהם, ולמעשה הם בגדר עובדים גמורים.

עיתונות לא מבה

בינתיים הוכיח האמיר החדש את עצמו כמנהיג נמרץ ופעלתן, שמעטים היו כמוהו בתולדות האינדיות. תורת שלטונו התגלו בקטאר מאגרי גז עצומים, ששילשו וריבעו את עושרה והפכו

אתה לכת המשמעותי ביותר באזור – בראש ובראשונה הודות לתרומות הרבות שנתנה לכל עניין מוסלמי. במקביל הקפיד השליט להקנות לארצו מוניטין של מדינה מודרנית הניצבת בחזית הקדמה הטכנולוגית. הוא עשה זאת על ידי בניית גשר ענק ראוותניים ובאמצעות זימון כינסים בינלאומיים שבמסגרתם יכלו נציגים מכל העולם להתרשם מקטאר. המדינה הוצגה בפניהם כגרסה המודרנית של גן העדן של ארץ דילמון הקדומה ושל בנג'אד מ'אלף לילה ולילה'. באופן יוצא דופן לנסיכות נפט ערבית, האמיר איך כונן קשרים דיפלומטיים עם מדינות ישראל, שפתחה נציגות בדוחה. גם זה תרם לתרומתה של קטאר בעולם כמדינה מתקדמת, יחסית לאזור שבו היא נמצאת. בכירים ישראלים הורשו כמובן להשתתף בכנסים בינלאומיים שתתקיימו בנסיכות. נציגי ישראל בקטאר, שמי רבל, אף כתב ספר שלם על נפלאותיה: 'ישראל בחזית המפרץ הפרסי' (ידיעות אחרונות, 2009). שבו הוצגה קטאר כמעט כמודל למדינה ליברלית וכגשר אמיתי בין המזרח למערב.

אמנם ממש בזמן השלמת הספר ששר את שבויה של נסיכות קטאר, סגרו הקטאריים את הנציגות הדיפלומטית הישראלית בבירתם, ואכן, נבצע 'עופרת יצוקה' – אבל ככל הנראה קשרים לא רשמיים בין שתי המדינות המשיכו להתקיים, ובשלב מסוים דובר על כך שהנסיך של קטאר אף יבוא לביקור בישראל. התוכנית לא יצאה אל הפועל, וכעת, לאור תמיכת קטאר בחמאס, ספק אם תוגשם.

אבל הסמל האמיתי של קטאר אינו הנפט וגם לא הפרויקטים האדריכליים השאפתניים, אלא דווקא ערוץ טלוויזיה. ב-1997 הקים האמיר את רשת אל-ג'זירה ("האי"), ערוץ חדשות ששידר 24 שעות ביממה, בדומה לסי-דאן האמריקני, וזכה מיד להצלחה כבירה בעולם בערוץ החלילה יום השליט את הקמתו מסיבות נקודתיות, כתגובת נגד להתקפות שהושמעו כלפיו בכלי התקשורת הסעודיים והמצריים בגלל סילוק אביו מהשלטון. בהדרגה עלה ברעת האמיר, שהתגלה כאשף תשורת, שהוא יכול להשתמש ברשת הזאת גם למטרות מרחיקות לכת יותר.

אל-ג'זירה, שמומנה לאורך כל הדרך בידי ממשלת קטאר ולא בידי תורמים פרטיים, הציגה את עצמה בערימות ממי שמשמעה ומציגה את כל מגוון הדעות, ללא משוא פנים. בעיני

הספונסרית

מיליוני הצופים הערבים התמימים היא נראתה כתחנה בלתי תלויה שניתן לסמוך עליה. הרשת תקפה באומץ ובמראית עין של אובייקטיביות את מרבית המנהיגים במזרח התיכון, רובם ככולם רודנים, והתראתה כמקום שבו יכלו להישמע דעות אופוזיציוניות, שלא כמקובל בערוצי תקשורת ערביים אחרים. בכך הייתה אל-ג'זירה שופר לאלו שרצו בשינוי, ותרמה תרומה כבירה להפיכת של "האביב הערבי".

התחנה הקפידה לתת ביטוי לדעות שאינן נשמעות בדרך כלל במרחב הערבי, כגון אלו הרוגלות בהרחבת חופש הדיבור, במתן זכויות לנשים ואף בהגברת החופש המיני. הרבר עורר את זעמם של המשטרים המשורנים, החל בריאד וכלה בקהיר. מצרים של חוסני מובארכ, למרות כל טענותיה לחופש הדיבור הנהוג בה, מעולם לא הסתירה את הסתייגותה מאל-ג'זירה. כאשר בא מובארכ לביקור בקטאר, הוא ביקש לראות את אלפני הרשת. משראה את תחנת הטלוויזיה הקטנטנת שאליה עברו רבים מהצופים המצרים, הכריז: "קופסת הגפרורים הזאת! כל הידע הזה בא מקופסת הגפרורים הזאת". אותה קופסת גפרורים אכן הציגה את האש שהביאה לנפילתו של מובארכ ולעליית שלטון סלאמי קיצוני במצרים, וכמעט גרמה לקריסה כלכלית של מדינה זו.

האביב האל-ג'זירי

לא היו רבים שהבחינו בזמן כי פתחן הפה הניתן באל-ג'זירה לצד הדמוקרטיזציה של מוגבל ביותר, בעוד הצד האסלאמי הקיצוני של המפה זוכה בה להאדרה. אמנם האסלאמיסטים שאפים למחות מהעולם כל רעה סותרת באשר היא, ויחד עמה את האדם המחזיק בה, אך בעניין הלא קטן הזה אל-ג'זירה נמנעה מלעסוק. הרשת הציגה תמיד את האסלאם הקיצוני כרשמי שליטי בעולם הערבי שיש להאזין לו בתשומת לב, והקצתה לנציגיו זמן שידור כמעט בלתי מוגבל.

בפרט פונקו האחים המוסלמים ומנהיגם הרוחני שגורש ממצרים, השיח' יוסוף אל-קראווי. הלה התיישב בקטאר ונחשב למורה הרוחני של שליטיה. הוא קיבל תוכנית קבועה באל-ג'זירה, שוכתה לפופולריות עצומה בעולם המוסלמי והביאה את מסריו לבתיים של מיליונים ברחבי העולם. השיח' נקט בתוכנית הזאת את הגישה הרפורמטית המקובלת על שליטי קטאר. מצד אחד, הצהיר שהוא דוגל בדרשה עם הנצרות והיהדות, אך מצד שני, הרבה בהצהרות כגון "במשך ההיסטוריה אלהה העמיד עליהם (על היהודים) אנשים שהענישו אותם על שהיותם. העונש האחרון נעשה על ידי היטלד... בפעם הבאה זה ייעשה על ידי המאמינים". ובתוכנית אחרת הצהיר: "אני עצמי אמות כשהי, כשאני יורה ביהודים".

הצהרות הג'נוסיידיות התקבלו בעולם בלי מחאה. הן נראו חלק מובן מאליו מתמהיל השידורים המבטא תסכולים, אכול השאה התהומית כלפי לאמוסלמים'סונים באשר הם.

ההבנה שאליג'זירה אינו כלי תקשורת עצמאי ששירותיו משקפים עמדה מערכתית עיתונאית בלתי תלויה, אלא שופר מתוחכם ואינטרסני שכמוהו לא ידע העולם הערבי, החולה לקהל הצופים באטיות מושוות. מחקרים שונים שניתחו ביסודיות את תוכני השידור של אליג'זירה העלו שהיעדים העיקריים לניגוח ולסיקור ביקורתי אובייקטיבי כביכול היו מצרים, תוניסיה ולוב, השוכנות בצפון אפריקה ודווקא מקטאר מבחינה גיאוגרפית. את כולן אפיין אמנם משטר מושחת ורודני, כמיטב המסורת הערבית, אך כולן, כמה מודר, נחשבו גם פדראמריקניות ושיתפו פעולה עם ארצות הברית ואירופה (כולל לוב של קראפי, ששקד על שיקום יחסיו עם המערב). לרשימת המשטרים הפדראמריקניים המצורעים בעיני אליג'זירה אפשר להוסיף את הרשות הפלשתינית, את השושלת האשמיית בירדן, יריבתה המושבעת של סעודיה, ואת תימן – חוד החנית במלחמה האמריקנית נגד אליקאעידה.

לעומת זאת, משטרים ארגונים אסלאמיסטיים, כגון סעודיה, איראן, האחים המוסלמים, המאס, חיובאללה ואליקאעידה, אמנם זכו לחסינות מניגוח ומביקורת נוקבת. אמנם סעודיה הביע שוב ושוב את זעמה על תכנים שונים בערוץ, ואף ניתקה לכמה שנים את הקשריה עם קטאר, אבל היא אלה בעיקר צעדים של הפגנת כוח נגד "האחות הקטנה" – שבעבר היתה משועבדת לסעודים לחלוטין, וכעת תפסה יותר מדי עצמאות, לטעמם.

ומי אסלאמיסטית וקדובה לקטאר יותר מקטאר עצמה? בזמן שאליג'זירה תקפה ללא הרף את המשטרים במדינות ערב האחרות, היא הקפידה שלא לעסוק כמעט במדינה שבה היא שוכנת. "אין כאן חדשות", "שום דבר מעניין לא קורה", הסבירו נציגי הרשת לעיתונאים המערביים והערבים, שתמחו על חוסר העניין החדשותי הזה בבעלת התחנה. יחד עם זאת, שמה של המדינה הוזכר באופן קבוע בערוץ:

קופסת הגפרורים שהציתה מדינות. אולפני אליג'זירה

השכלה מערבית ופרשיות עבר מביכות. האמיר הנוכחי, תמים אל-ת'אני, עם נשיא צרפת פרנסואה הולנד

מאות רבות של עובדים זרים מצאו את מותם בקטאר מ"סיבות בלתי ידועות" או בשל "תאונות מצערות" - כלומר כתוצאה ממעשי התעללות של מעסיקיהם שלא קיבלו על כך כל עונש. על פי החוק הקטארי, העובדים הזרים שייכים מכל בחינה למעבידיהם

כך, מאת תושבת ודה בקטאר, הפרופסורית לשפה האנגלית מוהאנה רג'קומאר. בספר, שתיאר את החיים במדינה, לא היה שום פרט שעלול לפגוע בדגשות המוסלמים, להוציא אולי סצנה שבה גבר קטארי מנשק אישה הודית-אמריקנית – וזו כנראה עוררה את המת הגזעניים. הצנזורה היא בעצם מטרה כמדינה נוספת של אליג'זירה: להסית את הקהל הערבי מצפייה בתחנות מערביות, בייחוד אמריקניות.

קונים את המזרחנות

רשת השידור סיבכה את אמירות קטאר בשלל תקינות דיפלומטיות עם כמעט כל מדינה במזרח התיכון – כולל ישראל – וזעמו על הסיקור הערני, אולם ראה ששליטי קטאר הפיקו תגובה עצומה מהיעמותים הללו, שרק חיזקו את מעמדה של ארצם בעולם, ועודו לה להפוך ממדינה קטנה אלמונית למעצמה תקשורתית מאיימת. ברוחה יודעים היטב שלא רבים יעזו לנטות את היחסים עם הודו העשיר מהמפרץ, ששולח מנותן יקרות ערך כמעט לכל מוסלמי רבועי. במקביל קיבלו שליטי קטאר מעמד של מתווכים ומפשרים בסכסוכים שונים – והדוגמה הבולטת לכך ניתנה השבוע, בניסיונות להגיע להפסקת אש במבצע צוק אטן.

אליג'זירה משרדת בין היתר בשפה האנגלית, אבל לקטאריים דרך נוספת, יסודית יותר, להשפיע על תודעת המערב ועל עמדתו כלפי הערבים והאסלאם. כאן מדובר במיזם סעודי במקור, שקטאר החלה להצטרף אליו עוד בשנות ה-80 והגבירה את הקצב בשנות ה-90: קניית האקדמיה. הקטאריים משקיעים הן עתק במענקי מחקר ובתרומות למחלקות אוניברסיטאיות ולמרכזי מחקר בארצות הברית ובאירופה, השקדים ללימודי המזרח התיכון. לפעמים הם עושים זאת ישירות ובשם, ולפעמים תחת מסווה ובאמצעות שותף עסקי מערבי. בחלק ממוסדות המחקר של המערב, קטאר (או סעודיה) היא התורמת העיקרית המקיימת אותם.

לנריבות האות כבר היו השלכות תמורת. בעל המאה הוא בעל הדעה, והקטאריים עומדים על כך שתהיה להם יד בקביעתו של חומר

הלימוד ובבחירת המורים והחוקרים במוסדות המקבילים את תרומתם. ההשפעה היא לעתים דרמטית, עד כדי דריסה גמורה של עקרונות המחקר המרעי. מספרי לימוד לא מעטים נמזקה למשל המילה ג'יהאד, וכמוה גם עצם העובדה שהאסלאם התפשט בעולם באמצעות כיבושים. החוקרים שקיבלו מלגות וקידום במוסדות האלו, ביניהם אוניברסיטאות מן היוקרתיות ביותר במערב, היו אלה שחשבו בצורה הנכונה; למשל, הפיצו את האידאולוגיה של אוראיד סעיד, המציגה את האסלאם כקורבן נצחי של המערב. אותם חוקרים גם החלו להנפיק תמיכה אקדמית באינטרסים ונטענות השונות של קטאר ושל הג'יהאדיסטים, ולספק טיעונים 'מחקריים' נגד ישראל. מנגד, הם מקפידים שלא לחקור את מצב המיעוטים במזרח התיכון, מכחישים ידיעות על מעשי ג'נוסידי שביצעו והביעו בשערים בעיראק ובנוצרים בחבל דרפור, ונמנעים מלבדוק את מצב הדמוקרטיה בקטאר ובסעודיה, בתואנה שאלה הם נושאים חסרי עניין למחקר. לדעת חוקרים מרכזיים, כגון מרטין קרמר הישראלי ווליד פארס הלכונגני, חקר המזרח התיכון, ובפרט חקר סעודיה וארצות המפרץ וחקר הוהביות, נמצא כיום בשפל החמור ביותר במאה השנים האחרונות.

תמים צדיק

בשנה שעברה נתמנה שליט חדש בקטאר. זהו תמים בן חמד אל-ת'אני, בנו של האמיר הקודם – שבגיל 61 החליט להתפטר מסיבות בריאותיות, או כך הציג זאת לפחות. תמים הוא השליט המונרך הצעיר בעולם כיום, בן 34 בלבד, וכלל לא ברור שהוא זה ששולט בקטאר. אין זה מן הנמנע שהאב הוא עדיין האיש הקובע בבטיות. ייתכן שלנובח הלחצים הגזעניים והולכים על קטאר, שנתגלתה כמדינה תומכת טרור, החליט האב לנטות את הגישה הדרפיציפית האדובה עליו לתת לאדם אחד לספוג את הלחצים, ולהמשיך לנהל את המדינה מאחוריו הקלעים.

על השליט הנוכחי לא ידוע הרבה. השופרות הקטאריים מוסרים שתמים למד באנגליה, ושהוא בעל ניסיון ביוחני כמפקד צבא קטאר, ניסיון דיפלומטי, ובעיקר ניסיון בארגון אירועי ספורט. הוא נעשה יורש העצר לאחר שאחיו הבכור ג'אסם החליט לוותר על התפקיד מסיבות שלא פורסמו, כנראה בלחץ אביו.

מעבר לכך קיימות על עברו של האמיר החדש ידיעות סותרות. יש ריווחים שב-2005 סלק תמים עם זוגו ממזרחון הומוסקסואלי נכבד בבריטניה, ואף נעצר לאחר שהשניים שתו יותר מדי ופתחו במריבת שיכורים. על פי אותן ידיעות, השיח' יוסף אל-קיראוי הכריז דווקא אז שכל הומוסקסואל יש לסקול למוות, בין שהוא נשוי ובין שלא. כל ערוצי התקשורת בערבית העלימו מיד את הריווחים על הפרשה, ודווקא אליג'זירה הייתה זו שנתנה לה פרסום, אולי כחלק מאבטק פנימי בצמרת הקטאריית.

על פי טענות אחרות תמים הוא דווקא מוסלמי אדוק, בצעירותו יצא למסעות מסיבתיים באפריקה, ובהמשך ניהל את קשריה של קטאר עם המזרח האסלאמיים בלוב ויריבו את העצרת הכסף והנשק אליהם. בנרסה הוא מוצג כמי שהעריך מאז ומתמיד את השיח' אל-קיראוי. לאור התרתו של תמים, הבליטה התקשורת הקטאריית את ביקורו הנלהב של השיח' בארמן. מאז, אגב, דוח שקטאר נאלצה לסלק את אל-קיראוי מתחומה, בלחצם של נציגי מדינות שכנות שחששו מהתבטאותיו הקיצוניות.

כך או כך, תקופת שלטונו של תמים מתאפיינת בינתיים בהדרפת המריכה של ארצו בטרור הבינלאומי. כבר בשנות ה-90 הפיעה

המשטרים החילוניים השיבו מלחמה. מחאה נגד מעצרו של עיתונאי אל-ג'זירה במצרים

הקטאריים דורשים שתהיה להם יד בקביעתו של חומר הלימוד ובבחירת הסגל במחלקות האקדמיות שהם מממנים במערב. ההשפעה היא לעתים דרמטית. מספרי לימוד לא מעטים נמחקו, למשל, המילה ג'יהאד, וכמוה גם עצם העובדה שהאסלאם התפשט באמצעות כיבושים

קטאר ברשימה האמריקנית של מדינות תומכות טרור. רשימת הארגונים שנתנו מכספיה הייתה מנוונת. היא תמכה בארגוני הטרור האסלאמיים בצ'צ'ניה, מימנה התקפות על הצבא הרוסי בקווקז וקיבלה בברכה את הלחמים הצ'צ'נים שנמלטו משם לאור שוהבסו. כמו כן סיפקו (ומספקת גם היום) נשק וכספים לארגונים אסלאמיים קיצוניים בלבד.

חלק מהתמיכה של קטאר בנופים טרוריסטיים מתבצע דרך "ארגוני צדקה" אסלאמיים, הנשלטים בידי משפחת האמיר. חלק אחר הם כספים שתורמים אורחים קטאריים – אך יש לשער כי הדבר נעשה כדיעתה ובכריכתה של משפחת אל-ת'אני. היות שהפעילויות של האמיר ומשפחתו והעברות הכספים שהם מבצעים מאוצר המדינה חסומים בפני בדיקה ציבורית, ביכולתם לעשות ככל העולה על דמיה מקובל מאז ומתמיד לרקום קשרים עם הכוח החזק שמסכן אותה, ולשלם לו כדי שיגן עליה. פעם אלו היו הבריטים, לאחר מכן האמריקנים והיום ארגוני הטרור. אפשרות אחרת היא שקטאר מעוניינת במהפכה אסלאמית עולמית, ואינה שוקלת די הצורך את המחיר שהיא עצמה עלולה לשלם על כך.

התשדורות המפילולות הודלפו

קטאר הוסרה מרשימת המדינות התומכות בטרור רק לאחר שהסכימה להקמתו של בסיס אמריקני צבאי בשטחה. הבסיס הזה נבנה במימונה, ולמעשה ביוזמתה, כסוג של שותף לממשל בושנינגטון. הוא שימש מרכז הפיקוד בפלשתינה של מאבטק פנימי בצמרת הקטאריית. תמכה במתקפה הו כחלק ממדיניותה לתרום לערעורו של כל משטר ערבי חילוני. אך למרות הוצאתה מרשימה, היא ממשיכה עד היום חרב אסלאמיסטים, או הנחויים לכאלה. לפי התוכנית, כך אמר ריוודסון, כלכלות המדינות הכבושות ישועברו לניהולן של הנאציות, שהתולפו באתר ויקיליקס. הממשל הערפי לשתוק ולהשתיק את העניין.

עוד התברר כי קטאר תומכת בארגון ג'בהת אינוסה בסוריה, וככל הנראה גם ביריבו המסוכן דאע'ש, שהשתלט על חלקים בעיראק ובסוריה תוך ביצוע מעשי רצח המוניים. ב-2013 גילה הביון הצרפתי שקטאר מעבירה נשק ומימן לקבוצות האסלאמיות המסוכנות במערב

אפריקה, שהיו קרובות מאוד לכבוש את מאלי וגרמו להרס נורא בעיר הקדומה טימבוקטו. קטאר היא גם התומכת הראשית של ארגון המאס בעזה. ח'אלד משעל מתגורר בנסיכות, והיא מדברת את הארגון ומייצגת את האינטרסים שלו בסיבוב המלחמתי הנוכחי עם ישראל. וכמו כן, הערוץ שלה אליג'זירה מביא לכל העולם הערבי את דבר המאס ואת גרסת המציאות שלו. למרות זאת, היא נחשבת בעיני האמריקנים למתוחכת והוגנת בין ישראל לבין המאס.

מה משגיח הקטאריים בתמיכתם בארגוני טרור מסוכנים, שעלולים לפנות גם נגדם? ולא מדובר בהשערה תיאורטית: דובר דאע'ש כבר הצהיר שהארגון מתכוון להשתלט גם על אמירות קטאר, ולכן אין מה לחכות למוניאל 2022. יש החושבים שתמיכת קטאר בטרור היא רק בגדר ציבורית, ביכולתם לעשות ככל העולה על דמיה מקובל מאז ומתמיד לרקום קשרים עם הכוח החזק שמסכן אותה, ולשלם לו כדי שיגן עליה. פעם אלו היו הבריטים, לאחר מכן האמריקנים והיום ארגוני הטרור. אפשרות אחרת היא שקטאר מעוניינת במהפכה אסלאמית עולמית, ואינה שוקלת די הצורך את המחיר שהיא עצמה עלולה לשלם על כך.

תזה מעניינת מובאת בספרו של המזרחן כריסטופר דיוידסון 'אחרי השיחים: קריסתן המתקרבת של ממלכות המפרץ'. לדעתו, מדינות הנפט עומדות לקרוס בוו אחד זו עד שנת 2017, משום שעתידות הנפט שלהן אוחלות. הנסיכויות יודעות זאת, וכדי לשמור על רמת החיים שהורגלו בה, הן מתכננות להפיל משטרים חילוניים במזרח התיכון בעזרת שכירי חרב אסלאמיסטים, או הנחויים לכאלה. לפי התוכנית, כך אמר ריוודסון, כלכלות המדינות הכבושות ישועברו לניהולן של הנאציות, שהתולפו באתר ויקיליקס. הממשל הערפי לשתוק ולהשתיק את העניין.

עוד התברר כי קטאר תומכת בארגון ג'בהת אינוסה בסוריה, וככל הנראה גם ביריבו המסוכן דאע'ש, שהשתלט על חלקים בעיראק ובסוריה תוך ביצוע מעשי רצח המוניים. ב-2013 גילה הביון הצרפתי שקטאר מעבירה נשק ומימן לקבוצות האסלאמיות המסוכנות במערב

תגובות: dyokan@makorishon.co.il